

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedy Radovana Suchánka a soudců Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a Jiřího Zemánka ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **J. T.**, t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody zastoupeného Mgr. Václavem Zelenkou, advokátem se sídlem Velehradská 88/1, Praha 3, směřující proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2021, č. j. 67 To 164/2021-181, za účasti **Městského soudu v Praze**, jako účastníka řízení,

t a k t o :

- I. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2021, č. j. 67 To 164/2021-181, bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Toto usnesení se proto ruší.**

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Včas podanou ústavní stížností, která splňuje podmínky řízení dle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označeného usnesení Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“), kterým bylo zrušeno usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 (dále jen „obvodní soud“) ze dne 30. 3. 2021, č. j. 1 Pp 12/2021-158, a ve věci bylo znovu rozhodnuto tak, že žádost stěžovatele o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „VTOS“) byla zamítnuta. Stěžovatel tvrdí, že napadeným usnesením byla porušena jeho základní práva zaručená čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z ústavní stížnosti, připojených rozhodnutí a vyžádaného soudního spisu vyplývá, že obvodní soud výše označeným usnesením vyhověl stěžovatelově žádosti o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, který vykonává na základě rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 5. 8. 2008, sp. zn. 44 T 49/2008, ve spojení s usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 12. 1. 2015, sp. zn. 44 T 49/2008, v délce trvání jeho zbytku 701 dní po podmíněném propuštění a rozsudku Okresního soudu v Pardubicích ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 2 T 49/2017, v délce trvání 3 let a 6 měsíců a ve spojení s usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 3. 2019 sp. zn. 13 To 36/2019. Stěžovateli byla současně podle § 89 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), stanovena zkušební doba v trvání 7 let za současného vyslovení dohledu. Obvodní soud seznal, že se sice jedná o odsouzeného, který byl silně poznamenán svou

kriminální minulostí a v minulosti nevyužil ani amnestie prezidenta republiky, nicméně je skutečností, že současné kázeňské hodnocení je vynikající.

3. Nyní napadeným usnesením městského soudu bylo ke stížnosti státního zástupce usnesení obvodního soudu podle § 149 odst. 1 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. řád“), zrušeno a podle § 88 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. zákoníku *a contrario* za užití § 331 odst. 1 tr. řádu byla žádost stěžovatele o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody zamítnuta.

4. Dle městského soudu stěžovateli slouží ku prospěchu jeho přístup k výkonu trestu, zejména přesun do I. prostupné skupiny vnitřní diferenciaci, pracovní uplatnění na nestřeženém pracovišti s volným pohybem mimo věznici, rovněž projevená sebereflexe, přístup k finančním závazkům a snaha eliminovat kriminogenní faktory. Ani přesto však není soud přesvědčen, že by účelu trestu bylo dosaženo a jeho další výkon by byl nadbytečným. Rovněž nepovažuje za splněnou podmínku prognózy řádného života. Dle městského soudu dosud nelze (i s ohledem na poměrně dlouhé časové období, po které se stěžovatel dopouštěl trestné činnosti, a jeho recidivu a nikoliv ojedinělé vybočení z jinak řádného života) dospět k závěru že je zde riziko recidivy v co nejvyšší míře minimalizováno. Připomenul, že tresty a jejich výměra jsou ukládány tak, aby vedly k naplnění svého účelu a primárně mají být vykonány v celém rozsahu. Žádat o podmíněné propuštění je právem odsouzeného, avšak neexistuje na něj zákonný nárok. Závěrem městský soud stěžovateli doporučil pokračovat v jeho snaze a aktivním přístupu k výkonu trestu, což může v dalším průběhu výkonu trestu vést soud k závěru, že na svobodě skutečně řádný život povede.

II. Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel předně zpochybnil správnost napadeného usnesení městského soudu. Věc byla totiž stížnostnímu soudu prvoinstančním soudem odeslána dne 28. 4. 2021 a již následný den 29. 4. 2021 bylo vyhlášeno usnesení městského soudu, jímž bylo stížnosti státního zástupce vyhověno. Dle stěžovatele nemohlo dojít v tak krátkém čase k dostatečnému seznámení se s obsahem spisu a tyto okolnosti budí dojem automatického rozhodnutí městského soudu takové věci zamítnat.

6. Dále stěžovatel namítá, že městský soud změnil rozhodnutí obvodního soudu v jeho neprospěch, a to aniž by znovu provedl jakékoliv důkazy. Tytéž důkazy přitom hodnotil jinak než soud prvního stupně, což je dle stěžovatele bez provedení důkazu nepřipustné. Namítá, že městský soud vytkl prvoinstančnímu soudu, že hodnotil důkazy pouze ve prospěch stěžovatele a jen kladně, přičemž však sám konkrétně neuvedl, co prvoinstanční soud hodnotil špatně.

7. Stěžovatel tvrdí, že stížnostní soud vůbec nepřihlédl k důvodům, pro které byla žádost podána a k jedinečným podmínkám, které si stěžovatel vytvořil a jaké úsilí jej to stálo. Městský soud na toto hodnocení zcela rezignoval a nezabýval se těmito nově nastavenými podmínkami. Ačkoliv stížnostní soud uvádí, že u stěžovatele nebyla splněna podmínka prognózy řádného života v budoucnu, nedává mu žádné vodítko, co by měl změnit a čeho jiného by měl dosáhnout, aby jeho žádost byla úspěšná (srov. nálezný sp. zn. II. ÚS 1945/20 ze dne 29. 1. 2021; veškerá judikatura zdejšího soudu je dostupná na <http://nalus.usoud.cz>). Jen velice obecně totiž uvádí, že má nadále pokračovat ve výkonu trestu jako doposud, což ovšem nezavdává důvod pro řádný život v budoucnu. Tento postoj soudu je v rozporu s judikaturou Ústavního soudu.

8. Takovýto návod mu naopak poskytl prvoinstanční soud, když o podmíněné propuštění neúspěšně žádal v předchozím řízení sp. zn. 16 Pp 15/2020 a stěžovatel jeho pokyny a doporučení akceptoval - vylepšil podmínky na svobodě v případě propuštění (práce, ubytování a záloha mzdy za měsíc, kdy nastoupí do zaměstnání) a přetrhal vazby na místa

spojená s jeho trestnou činností. Dosáhl zahájení insolvenčního řízení a zakonzervování svých závazků se stanovením splátkového kalendáře a byla mu dobrodiním věznice umožněna práce vně věznice, při které se osvědčil. Účel trestu byl již naplněn a stěžovatel nemá vidinu zlepšení jeho postavení ve výkonu trestu a jednoduše tak ztrácí motivaci. Domnívá se, že ve výkonu trestu dosáhl toho, čeho dosáhnout maximálně mohl. Poukazuje, že oproti první žádosti o podmíněné propuštění v roce 2020, kdy bylo rovněž konstatováno nenaplnění prognózy řádného života, je zjevné, že podmínky vytvořené stěžovatelem v tehdejší řízení byly diametrálně horší nežli nyní nově vybudované a komplexněji orientované na vedení budoucího řádného života.

9. Stěžovatel cituje judikaturu Ústavního soudu a upozorňuje, že rozhodl-li soud, že ani splnění všech podmínek podmíněného propuštění neznamená automatické vyhovění žádosti (stěžovatel splnil všechny zákonné podmínky), zaměnil tak limitovanou soudcovskou úvahu za úvahu zcela volnou o tom, že tento mimořádný benefit přísluší jen těm nejlepším odsouzeným. Stížnostní soud se údajně omezil jen na konstatování nejisté prognózy budoucího života stěžovatele a vyšel z jeho trestní minulosti, aniž by však splnění této podmínky sám jakkoliv zkoumal. Tato úvaha stížnostního soudu je proto zcela nepodložená a nepřezkoumatelná a svědčí o libovůli stížnostního soudu, který se omezil pouze na paušální konstatování trestní minulosti a nepodloženého kvazi-důvodu, proč žádosti stěžovatele nevyhovět (srov. I. ÚS 2201/16 ze dne 3. 1. 2017). To je však v rozporu s konstantní judikaturou, neboť by docházelo k dvojímu trestání či nerespektování uloženého a již vykonaného trestu. (srov. II. ÚS 482/18 ze dne 28. 11. 2018).

10. Stěžovatel s odkazem na nález sp. zn. II. ÚS 1945/20 dále připomíná, že „*také v řízení o žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody jsou soudy povinny svá rozhodnutí řádně, přesvědčivě a logicky odůvodnit. Jak Ústavní soud připomněl již v nálezu sp. zn. III. ÚS 611/2000, v řízení je nezbytné opatřit dostatek aktuálních skutkových podkladů, a to i k osobnosti odsouzeného, stavu jeho nápravy a jeho možné vnitřní proměně (srv. nález sp. zn. I. ÚS 2201/16 ze dne 3. 1. 2017). Opatřené podklady soudy musí řádně zhodnotit; přitom jejich úvaha musí být věrohodná, logická a s dostatečnou oporou mimo jiné i v návrzích a podáních účastníků řízení [nález sp. zn. III. ÚS 290/06 ze dne 28. 6. 2007 (N 108/45 SbNU 459)]. Odůvodnění rozhodnutí musí účastníkům řízení umožňovat seznatelnost těch úvah soudu, jež byly relevantní pro výsledek řízení, a tím přezkoumatelnost soudního rozhodnutí z hlediska zákonnosti i věcné správnosti (nález sp. zn. I. ÚS 3755/17 ze dne 13. 8. 2018). Pokud obecné soudy uvedené povinnosti nesplní či pokud zjištěné relevantní skutečnosti řádně nezohlední, mohou porušit právo odsouzeného na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny (srv. nálezy sp. zn. III. ÚS 611/2000, sp. zn. II. ÚS 2503/16, sp. zn. I. ÚS 2201/16).*“ Na takový postup stížnostní soud dle stěžovatele zcela rezignoval.

III. Vyjádření k ústavní stížnosti

11. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřil účastník řízení - Městský soud v Praze; Městské státní zastupitelství v Praze svého práva vyjádřit se k ústavní stížnosti nevyužilo a konkludentně se tak postavení vedlejšího účastníka v řízení vzdalo.

12. Městský soud ve vyjádření pouze uvedl, že není neobvyklé, pokud stížnostní soud rozhoduje obratem (i druhý den po obdržení stížnosti) a dodal, že se tak děje samozřejmě po seznámení se všech členů senátu se spisovým materiálem, který není nikterak obsáhlý. Za neobvyklou nepovažuje ani skutečnost, že stížnostní soud zastává jiný názor, než soud prvního stupně. Ve zbytku odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí.

13. S ohledem na obsah vyjádření městského soudu je Ústavní soud nezasílal stěžovateli k případné replice, jelikož by to bylo zjevně neúčelné.

IV. Splnění podmínek řízení před Ústavním soudem

14. Ústavní soud posuzoval splnění procesních podmínek řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je rovněž právně zastoupen advokátem podle § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*), neboť stěžovatel vyčerpal všechny procesní prostředky k ochraně svých práv.

15. Ústavní soud dospěl vzhledem k obsahu ústavní stížnosti k závěru, že není nutné nařizovat ústní jednání, neboť od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

V. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

16. Ústavní soud zvážil obsah ústavní stížnosti, napadeného rozhodnutí i průběh řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

17. Podmíněné propuštění upravené v § 88 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku stanoví tři kumulativní podmínky, při jejichž splnění soud odsouzeného podmíněně propustí na svobodu. První, objektivně lehce zjištělnou podmínkou je, že odsouzený vykonal alespoň polovinu uloženého trestu; soudy přitom nesmí při splnění dalších podmínek vyžadovat výkon delšího trestu, byly-li ostatní podmínky naplněny. Druhá a třetí podmínka se vztahuje k osobě odsouzeného. Ten má prokázat polepšení v důsledku výkonu trestu odnětí svobody (druhá podmínka) a je na místě od něho očekávat, že v budoucnu povede řádný život nebo soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného (třetí podmínka). Ustanovení § 88 odst. 3 tr. zákoníku přidává k těmto třem základním (obligatorním) podmínkám tři další podmínky v případě osob odsouzených za zločin: zda odsouzený včas nastoupil do výkonu trestu, zda se pokusil odčinit následky svého činu a jak přistupoval k výkonu ochranného léčení, pokud jej vykonával.

18. Ústavní soud se ve svých četných nálezech opakovaně vyjádřil v tom ohledu, že podmíněné propuštění je mimořádný zákonný institut [nález ze dne 15. 5. 2014, sp. zn. III. ÚS 4851/12 (N 97/73 SbNU 589), bod 7; nález ze dne 5. 11. 2015, sp. zn. III. ÚS 599/14 (N 194/79 SbNU 207), bod 8; usnesení ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. I. ÚS 2018/18; nález ze dne 1. 12. 2005, sp. zn. II. ÚS 715/04 (N 219/39 SbNU 323)]. Tato mimořádnost spočívá v tom, že soud má možnost, a nikoli povinnost odsouzeného podmíněně propustit; neexistuje tedy ústavně zaručené právo na to, aby bylo vyhověno žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. To ovšem neimplikuje, že by snad soudy měly možnost libovolného rozhodování či že by se na toto rozhodování nevztahovala povinnost rozhodovat předvídatelně a přesvědčivě. Český právní systém nezná automatické podmíněné propuštění, ale pouze jeho diskreční variantu; to však neznamená, že soud nemá povinnost odsouzeného podmíněně propustit, pokud odsouzený splnil všechny zákonné podmínky, což bez dalšího vyplývá z požadavku právního státu.

19. Samotné posouzení splnění zákonných podmínek je však věcí soudcovské úvahy a je na obecných soudech, aby zkoumaly a posoudily, zda podmínky pro aplikaci tohoto institutu jsou dány a aby své úvahy v tomto směru přiměřeným způsobem odůvodnily. Ústavní soud zásadně respektuje takové nezávislé rozhodnutí obecných soudů; je povolán zasáhnout pouze v případě, vybočuje-li výklad obecných soudů ze zásad spravedlivého procesu [srov. nález ze dne 5. 11. 2015, sp. zn. III. ÚS 599/14 (N 194/79 SbNU 207), nález ze dne 15. 5. 2014, sp. zn. III. ÚS 4851/12 (N 97/73 SbNU 589), nález ze dne 1. 12. 2005, sp. zn. II. ÚS 715/04 (N 219/39 SbNU 323), nebo nález ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. I. ÚS 2201/16].

20. Ústavní soud tak v minulosti přikročil k vydání kasačního nálezu například tehdy, pokud obecné soudy rozhodovaly o podmíněném propuštění na základě zcela nedostatečně zjištěného skutkového stavu věci a opíraly se toliko o informace z doby odsouzení stěžovatele [nález ze dne 22. 3. 2001, sp. zn. III. ÚS 611/2000 (N 51/21 SbNU 439)], pokud své závěry řádně a přesvědčivě neodůvodnily, jestliže zákonnou podmínku prognózy vedení řádného života na svobodě posuzovaly pouze na základě minulého chování stěžovatele, respektive okolností vztahujících se k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, čímž porušily zákaz dvojího přičítání v rozporu s čl. 40 odst. 5 Listiny, či nerespektovaly při rozhodování o žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění princip kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní dle čl. 38 odst. 2 Listiny [nález ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. III. ÚS 1735/10 (N 90/61 SbNU 405) a nález ze dne 4. 10. 2016, sp. zn. II. ÚS 2503/16 (N 185/83 SbNU 37)].

21. Ústavní soud při svém rozhodování vychází z pojetí trestu jako sankce, která pokud možno postihuje pachatele jen v nezbytné míře (§ 38 odst. 2 trestního zákoníku), tedy bylo-li dosud odpykanou částí trestu odnětí svobody již dosaženo nápravy pachatele a ochrany společnosti, je další výkon tohoto trestu nepotřebný a také neodůvodněný. I když soud při ukládání trestu přihlíží k možnosti nápravy pachatele, nelze vždy přesně předvídat, jak se u jednotlivých pachatelů projeví jeho účinek. Z chování odsouzeného a z jeho postoje k plnění povinností v době výkonu trestu odnětí svobody může být patrná taková změna, že k tomu, aby vedl řádný život, již není třeba dalšího výkonu tohoto trestu a že může být propuštěn na svobodu. Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je významným prostředkem k dovršení nápravy a resocializace odsouzeného a neznamená tedy ukončení tohoto procesu, ale pokračování působení na pachatele v jiných podmínkách (na svobodě) a jinými prostředky než vlastním výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník: komentář. I, § 1-139. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1078).

22. Možnost podmíněného propuštění má proto jednak motivovat odsouzeného k nápravě a poskytnout mu perspektivu v průběhu výkonu trestu, jednak - je-li toto nařízeno - umožňuje, spolu s doprovodnou postpenitenciární péčí, pozitivně usměrňovat přechod odsouzeného na svobodu a příznivě ovlivnit dovršení jeho nápravy a resocializace v normálních společenských podmínkách.

23. Podmínky podmíněného propuštění je přitom vždy třeba interpretovat tak, že nelze judikaturně zcela vyloučit možnost podmíněného propuštění pro jakkoli definovanou skupinu odsouzených, a to ani u chronických recidivistů či pachatelů velmi závažné kriminality, pokud zákonodárce obecně připustil možnost podmíněného propuštění u všech odsouzených. Každý případ je třeba hodnotit individuálně a rozhodnutí o podmíněném propuštění je nutné odůvodnit vzhledem k osobě konkrétního odsouzeného, neopomíjeje též jeho možný vývoj a nápravu v průběhu výkonu trestu odnětí svobody a další relevantní aktuální informace [srov. nález ze dne 3. 1. 2017 sp. zn. I. ÚS 2201/16 (N 4/84 SbNU 69)].

24. Podstatou nyní posuzované ústavní stížnosti je nesouhlas stěžovatele s výkladem a aplikací zejména třetí zákonné podmínky podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody podle § 88 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, tj. podmínky očekávání vedení řádného života v budoucnu.

25. Určitý problém v aplikaci posuzovaného zákonného ustanovení spočívá ve značné neurčitosti pojmů užívaných zákonnou úpravou u jednotlivých podmínek a z toho vyplývající nevyjasněnosti konkrétních podmínek a kritérií pro podmíněné propuštění. Ústavní soud proto v již citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 482/18 blíže rozpracoval kritéria, která by soudy měly zkoumat při posuzování naplnění podmínek pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Přitom podmínka prognózy řádného života je úzce svázána s podmínkou polepšení,

neboť na ni navazuje. Očekávání vedení řádného života, respektive dovršení nápravy odsouzeného v budoucnu, je ze své podstaty předpokladem pravděpodobnostním, a proto není nezbytné požadovat jednoznačné přesvědčení soudce (bod 36 nálezu sp. zn. II. ÚS 482/18). Pojem "řádný život" je třeba chápat jako minimální rámec, tedy jako předpoklad nepáchání další trestné činnosti. Soudy při rozhodování o podmíněném propuštění primárně zkoumají, zda bude mít odsouzený po případném propuštění zajištěné zaměstnání (či jiný zdroj příjmů) a ubytování, zda udržoval kontakt s rodinou či jinými blízkými a jaká je jeho širší trestní minulost. Tyto okolnosti, vztahující se k materiálnímu a sociálnímu zázemí odsouzeného, ovlivňují možnost reintegrace odsouzeného do společnosti (bod 40 nálezu sp. zn. II. ÚS 482/18).

26. Ústavní soud nepochybně, že relevantním je rovněž faktor trestní minulosti odsouzeného. Jak Ústavní soud vysvětlil v již uvedeném nálezu sp. zn. I. ÚS 2201/16 (bod 32), trestní minulost odsouzeného obecně představuje důležité hledisko při posuzování splnění podmínek podmíněného propuštění, nicméně dle nálezu sp. zn. II. ÚS 482/18 ani trestní minulost odsouzeného nelze hodnotit mechanicky, tedy například sledovat jen počty minulých odsouzení či nevyužitých šancí podmíněného propuštění. Bez zasazení do kontextu kriminální minulosti a života odsouzeného není samo o sobě určující, kolikrát byl odsouzený trestán, kolikrát byl ve výkonu trestu odnětí svobody či kolikrát se neosvědčil po podmíněném propuštění. Žádná z těchto skutečností totiž ještě nemůže sama o sobě vyloučit možnost podmíněného propuštění, pokud odsouzený opravdově změnil svůj život. Kritika opačné, nepřijatelně zjednodušující a mechanické praxe ostatně zaznívá i v odborné literatuře: "*Soudy a státní zástupci ale velice často předjímají, že spáchaná trestná činnost v minulosti vede automaticky k nejisté prognóze vedení řádného života. A jedinou oporou pro jejich názor je právě ona v minulosti páchaná trestná činnost. Opomíjí pak vše ostatní, co odsouzený předkládá. Jeho další život, průběh výkonu trestu, hodnocení věznice, absolvované programy, spolupráci s třetími stranami včetně [Probační a mediační služby ČR] nebo připojení se ředitele věznice. Často nechávají bez povšimnutí i vlastní iniciativu odsouzeného a vše, čím si prošel on sám, a jak se na další život připravil. Takto nastavené podmíněné propuštění svoji funkci jistě neplní.*" (srovnej Schneedörfler, P. Tři podmínky - poznámky k institutu podmíněného propuštění. Státní zastupitelství. 2018, 2, str. 35).

27. Všechny výše uvedené principy nutno aplikovat i na nyní posuzovaný případ. Zatímco obvodní soud shledal, že stěžovatel kromě objektivně zjistitelné podmínky vykonání stanovené délky trestu naplnil i podmínku polepšení, což vyvodil z kladného vyjádření vězeňské služby o chování stěžovatele ve výkonu trestu a jeho zapojení do dostupných aktivit, a že též splnil podmínku třetí, tj. očekávání (prognózu) vedení řádného života v budoucnu, městský soud sice pozitivně ohodnotil přístup stěžovatele k výkonu trestu, avšak přesto bez bližšího odůvodnění konstatoval, že účelu trestu dosud nebylo dosaženo a jeho další výkon proto nelze považovat za nadbytečný.

28. Za zcela nesplněnou pak městský soud považuje podmínku prognózy řádného života. Přitom však tento závěr – mimo uvedení obecných judikatorních závěrů – stížnostní soud odůvodňuje pouze dlouhým časovým obdobím, po které byla trestná činnost stěžovatelem páchána, jeho recidivou a okolností, že se nejednalo o ojedinělé vybočení stěžovatele z jinak řádného života. Riziko recidivy je v důsledku předchozích selhání podle městského soudu natolik zřejmé, že nelze prognózu řádného života považovat za splněnou.

29. Z uvedeného tak vyplývá, že jedinými konkrétními okolnostmi, které podle napadeného usnesení městský soud vzal do úvahy, jsou předchozí trestní minulost stěžovatele a jeho opakovaná selhání, aniž se však soud blíže věnoval aktuální situaci stěžovatele, hodnotil jeho zjevnou snahu o nápravu a změnu životního náhledu.

30. Tak postupoval navzdory okolnosti, že obvodní soud ve velmi podrobně a přesvědčivě odůvodněném usnesení vyzdvihl zodpovědný přístup stěžovatele, který v podstatě tak, jak popisuje v hodnocení Věznice Ruzyně, je zcela ojedinělý, nadprůměrný a obvodní soud právě z tohoto hodnocení dovodil, že u stěžovatele dochází k výrazným změnám v přístupu k životu, k myšlení, k jeho postojům, a tedy i k polepšení. Obvodní soud uvedl, že stěžovatel má zajištěno zaměstnání, kdy mu dokonce zaměstnavatel poskytne finanční saturaci, aby překlenul období od propuštění z věznice do první výplaty, má zajištěno téměř bezplatné ubytování, odtrhl se od svého minulého života a od závadového prostředí, kde žil a dle soudu má „*naprosto vysoce pozitivní podmínky pro to, aby mohl vést řádný život.*“ Pozitivně ohodnotil i zjevnou „*upřímnou hlubokou sebereflexi*“ a „*hlubokou vnitřní změnu*“, která se u stěžovatele dle soudu odehrála, a která byla zjevná při výpovědi stěžovatele před senátem.

31. V tomto kontextu nepůsobí přesvědčivě, když městský soud hodnotí stěžovatele tak diametrálně odlišně, aniž by se však tuto disproporci pokusil adekvátně odůvodnit. Městský soud se totiž vůbec nezabýval aktuálními poměry stěžovatele (viz shora zmíněný příslib zaměstnání včetně poskytnutých benefitů ze strany zaměstnavatele, možnost finančně výhodného bydlení, povolení oddlužení stěžovatele), které svědčí o jeho skutečné snaze zodpovědně řešit i své majetkové poměry a eliminovat tak veškeré situace, které by mohly být příčinou k páčání další trestné činnosti. Městský soud nevzal do úvahy ani jeho aktuální rodinné poměry; například vztah k matce, její nepříznivý zdravotní stav a nemožnost stěžovatele se s ní stýkat, ani časový aspekt (vliv délky pobytu ve výkonu trestu na stěžovatele), či nevysvětlil, proč ani stanovení maximální délky zkušební doby a dohled probačního úředníka po propuštění na svobodu nepovažuje za dostačující opatření.

32. Požadavek řádného odůvodnění soudního rozhodnutí přitom slouží k omezení či vyloučení libovůle [náleze ze dne 20. 6. 1995 sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257)] a k seznámení účastníků řízení s důvody, na kterých soud založil své rozhodnutí, a tedy zvýšení přesvědčivosti rozhodnutí [náleze ze dne 13. 8. 2018 sp. zn. I. ÚS 3755/17 (N 135/90 SbNU 227)]. Požadavek náležitého odůvodnění soudního rozhodnutí je dále úzce spojen i s principy právní jistoty a předvídatelnosti práva; pouze kvalitně odůvodňovaná rozhodnutí totiž omezují prostor pro případnou svévoli a zajišťují i podobné posuzování obdobných případů [náleze ze dne 13. 12. 2016 sp. zn. II. ÚS 1189/15 (N 240/83 SbNU 739)].

33. Ústavní soud opakovaně připomíná, že podstata odůvodnění soudního rozhodnutí v případě zamítnutí žádosti o podmíněné propuštění je v tom, že odsouzenému má být rovněž jasně a srozumitelně vysvětleno (aniž by toto vysvětlení muselo být rozsáhlé), jakým konkrétním způsobem má jednat, aby prokázal polepšení a aby od něj bylo možno očekávat, že povede řádný život, tak, aby měl vyšší šance při dalším projednání své žádosti o podmíněné propuštění. Každé zamítavé usnesení by tedy mělo obsahovat krátký návod pro odsouzeného, jaké konkrétní změny se od něj očekávají. Teprve uvedením konkrétních důvodů, proč žádosti odsouzeného nebylo vyhověno, a to důvodů, které odsouzený mohl a může v průběhu výkonu trestu odnětí svobody ovlivnit, jej soudy mohou vést ke změně (viz náleze sp. zn. III. ÚS 1711/21 ze dne 31. 8. 2021). Jak navíc konstatoval Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 1945/20, je třeba mít rovněž na paměti, že zamítnutí žádosti o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za situace, kdy stěžovatel objektivně vyvinul značné úsilí, aby byl účel trestu naplněn, může mít naopak velmi negativní důsledky na jeho resocializační proces; pocit zmaru jej může v jeho úsilí tzv. zlomit a může se stát více náchylným vůči negativním vlivům vězeňského prostředí.

34. V napadeném usnesení, a to přesto, že již šlo o rozhodování o druhé jeho žádosti o podmíněné propuštění, ovšem stěžovatel žádný takový návod nedostal, s výjimkou doporučení, aby setrval ve své snaze i v aktivním přístupu k výkonu trestu, neboť právě to by dle soudu mohlo být v budoucnu důvodem ke změně jeho názoru o splnění prognózy

vedení řádného života. Ačkoliv z tohoto doporučení vyplývá, že dosavadní aktivní způsob výkonu trestu stěžovatelem hodnotí soud pozitivně a nevznáší vůči žadateli žádné další požadavky, napadené usnesení neposkytuje stěžovateli žádné vysvětlení, proč za těchto okolností k takovému závěru soud nemohl dospět již nyní.

35. Argumentace k závěru o nenaplnění podmínky očekávání vedení řádného života v budoucnu je tedy pouze obecná a odůvodnění je nedostačující. Městský soud nezohlednil ani judikaturu Ústavního soudu o smyslu a účelu aplikovaného institutu podmíněného propuštění, faktorů, které je třeba při posuzování žádostí o podmíněné propuštění zohlednit, a zejména o zákazu dvojího přičítání. Svůj závěr o nedostatku prognózy vedení řádného života založil městský soud na předchozím jednání stěžovatele, které už nelze změnit. Navzdory jeho prokazovanému polepšení došel k závěru, že od něj nelze očekávat vedení řádného života v budoucnu, a to primárně vzhledem k jeho trestní minulosti - aniž se však věnoval aktuální a konkrétní situaci stěžovatele a jeho snaze o nápravu a změně životního náhledu.

36. Jak již bylo uvedeno výše, Ústavní soud akceptuje, že předchozí trestní minulost je relevantním faktorem pro posouzení prognózy budoucího života odsouzeného, nemůže však být faktorem jediným, jako tomu bylo v nyní rozhodované věci a nemůže navždy zamezit možnosti podmíněného propuštění, neboť nikdy nelze vyloučit potenciální možnost, že se odsouzený změní, napraví, polepší a do budoucna od něj bude možno očekávat vedení řádného života (srov. cit. náleží sp. zn. II. ÚS 482/18).

37. Ústavní soud proto dospěl k závěru, že ústavní stížnost stěžovatele je důvodná, neboť napadeným usnesením městského soudu bylo porušeno stěžovatelovo právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny.

38. Městský soud v Praze tak ve svém novém rozhodnutí materiálně posoudí, zda stěžovatel splňuje podmínky podmíněného propuštění a shledá-li, že tomu tak není, měl by svůj závěr pečlivě odůvodnit, aby bylo zřejmé, že jeho rozhodnutí není výsledkem libovůle, ale skutečně přesvědčivé, racionální a přezkoumatelné úvahy soudu.

VI. Závěr

39. Protože z uvedených důvodů došlo napadeným rozhodnutím městského soudu k porušení základního práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona napadené rozhodnutí zrušil.

P o u ě n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 14. září 2021

Radovan Suchánek
předseda senátu